

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 4 krone,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 3 krone.

Uredništvo v Alojzijevišču, upravništvo v Marijanišču.

Spomenica o orglah ljubljanske stolnice.

(Spisal prof. Josip Smrekar.)

(Dalje).

Vsaka umetnija sčasoma napreduje, tako je tudi z orglarstvom. Kmalu po tej Krismann-ovi preustrojni stolnih orgel so začeli orglarji sploh uvidevati, da glavna moč, pa tudi uporabljivost orgel k milemu spremljevanju petja, zaviseva od številnih, razno glasečih se 8' spremenov; tudi so jeli sploh množico malih oktav, tere, kvint združevati v skupne poteze, n. pr. miksturo, kornet i. t. d. Nahajamo takó že na začetku 19. stoletja precejšen prevrat orgelskih dispozicij v navedenem smislu (zglede gl. str. 249—56 v navedeni Seidel-novi knjigi), in čuditi se ni, da so tudi spretni organisti naše stolnice si želeli take izboljšave svojega instrumenta, in kakor orgle same še sedaj pričajo, so jo tudi dosegli. Saj bi se inače ne dal tolmačiti ogromni trošek, ki se je po (l. 1868. sestavljenem) seznamu rajnega stolnega prošta g. Josipa Zupana uporabil v preteku dobe 1800—68 za naše orgle, namreč 11.000, beri enajsttisoč goldinarjev. Za samo redno uglaševanje se to gotovo ni moglo potrositi; toraj so se morale vršiti druge večje preuredbe, ki so polagoma ustvarile sedanjo dispozicijo. Par mi je znanih.

Glede intonacije (a ne tako glede mehanike) pohvale vredni ljubljanski orglar Janez Kurnert¹⁾ je okoli l. 1830. v njih popravljaj²⁾ obseg te poprave pa mi ni znan. — Stolnica ljubljanska je tedaj imela za organista slavnega Gregorija Riharja, za cerkveno glasbo navdušenega, pobožnega moža. Lahko si mislimo, da si je, obdarjen s finim poslušom, želel kar moč dobrih orgel v stolnici, ker so se tudi drugod že stavile imenitne orgle; in govorilo

¹⁾ Mej drugim je izdelal orgle v Št. Vidu nad Ljubljano (sedaj že predelane); res lepo svirajoče delo.

²⁾ Kdo ve, kake so bile takrat poteze spremenov, da si je rajni G. Rihar ob njih skrél zunanje prste na obeh rokah tako, da jih pozneje ni mogel več rabiti pri igranju; roko je včasih moral obrniti za doseg kake posamezne tipke.

se je ob smrti knezoškofa Antona Alojzija Wolfa, da je slavni vladika hotel podariti v to potrebno svoto, a ga je prehitela smrt (l. 1859.).¹⁾ — A nekaj je vendar G. Rihar dosegel. Ko se je l. 1859. in 1860. prenovila (štukmarmor, pozlačenje) vsa stolna cerkev, se je porabila tudi za popravo orgel precejšnja svota in sicer po zgoraj navedenem seznamu prošta Zupana :

1. za nabavo 10 novih spremenov in drugo notranjo popravo svota 2300 fl., od katerih je bilo 1500 fl. iz knezošk. Wolfove zapuščine, 800 fl. pa je dal verski zaklad;

2. za barvanje in pozlačenje omar, ter mizarsko in podobarsko delo na velikih orglah 1147 fl., toraj skupaj 3447 fl., za tačas res ne mala svota.

Izvršil je imenovano orglarsko delo ljubljanski orglar Ferd. Malahovski. Videl sem kot osmošolec, ko so prenašali velike lesene piščali iz njegove tvornice v stolnico. A žal, da se ta predelava ni posebno posrečila. Rihar si je gotovo želel mogočnega glasu; a ker plitva srednja omara ni dopustila sestave krepkejšega I. manuala, se je ojačil pedal čez mero. Pristavili so pozavno 32' in 16'; nasproti glavnemu manualu je bila prva veliko premočna, dajala je — da rabim 200 let staro nemško kritiko — „denen Sinnen unbegreifliche Tonos“ in ljudstvo se je o njenem glasu izražalo vse drugače nego pohvalno.²⁾ — Če se pa ta poprava ni popolnoma posrečila, tega ni bil kriv rajni Rihar, temuč tedanje razmere in pri nas le še malo razvito orglarstvo. Štejem si v dolžnost tu povdarjati, da si je slavni rajnik prizadeval po najboljših takratnih virih, pridobiti si temeljitega znanja o orglah. Priča temu so dotične knjige, ki so se našle v njegovi zapuščini, tako n. pr. Töpfer, Orgelbau (seveda le v 1. izdaji), Seidel, Die Orgel in druge male take knjižice; tudi je podpiral Malahovskega v njegovi stroki.

Tako je tedaj nastala srednja omara in povečanje orgel prispelo do sedanjega obsega. Rekel sem že poprej, da so po sodbi strokovnjakov sedaj vse tri omare v slabem stanju, tudi njih izdelava in okrasitev ni najfinejša, včasih celo robata: a vtisk, ki ga napravljajo iz cerkve gor, je jako dovoljen, harmoničen z vsó stavbo; povedal mi je prečast. gosp. generalvikar J. Flis, da ptujci, ki so si izven službe božje ogledovali stolno cerkev, so rabili izraz „schöne Orgel“, kar je le vnanjosti orgel veljati moglo.

Kar se torej tiče omar, sodim jaz in to v soglasju z vsemi pri ogledu stolnice dne 23. sept. 1904 navzočimi gg. izvedenci, da naj se pridrže s t a r e orgelne omare;³⁾ seveda naj se lepo popravijo (ojačijo, zgladijo, tista 30 cm visoka

¹⁾ Velike zagrebške stolne orgle, katere je izdelal slavni Walcker na Virtemberskem in katere so ob pomanjkanju železnice l. 1854. na treh velikih „parizarjih“ skozi Ljubljano peljali, zaobiti tudi niso bile brez vpliva na to težnjo.

²⁾ Rajni Rihar je (razen preludij) včasih, n. pr. popoldne pri litanijskem „Sveto“ vendar rabil to strašno ropotalo, ki je končno bilo odstranjeno l. 1867.; pozavna 16' pa se je pod jeziki pounjila, ter je še sedaj rabljiva.

³⁾ Dr. Schmidt, Die Orgel unserer Zeit, 1904, tudi svetuje (str. 127): „Wo es nur irgend möglich ist, lasse man bei einem Neubau die mitunter prachtvollen und stylvoll gehaltenen Prospekte der Alten stehen und baue dahinter die neue Orgel.“ Tako so res tudi storili v Augsburgu, Briksenu, St. Pöltenu in slično vlni v Ebrachu.

dotatna polica v levi omari odpravi), pozlaté in bolj svetlo barvajo kot sedaj. Nikakor pa se ne sme pri tem pozabiti ves zid za orglami lepo ogladiti, ter pokriti s posebnimi, z vročim lanenim oljem poprej dvakrat prepojenimi deskami (mecesen), da se tako prepreči zopeten škodljiv pritisk vlažnosti (ki na tem odsojnem zidu res ni mala) na omare in orgle.

Za mehovje je ob Riharjevem času fungiralo takozvano „Kastengebläse“ v velikih ploščastih cilindrih; gonilo se je s kolesom („Trettrad“).¹⁾ Okoli l. 1867. pa je rajni Goršič ob zopetni mali popravi orgel to mehovje odstranil, ter postavil nov magacinski meh (francoskega sistema) z nekoliko močnejšo, a vendar še milo sapo, ki še zdaj služi, a je že tudi precej poflikan in ne dobro „winddicht“. Ali ga bo mogoče še uporabiti za nove orgle, bo moral razsoditi orglar, ki bo za vse delo garantiral.

Prehajam sedaj k drugemu in sicer glavnemu delu vprašanja: Kolike in kakšne naj bodo nove orgle?

Velikost orgel se običajno določa po kubični vsebini cerkvenega prostora, z ozirom na dolgost in širjavo srednje ladje. Znana sloveča firma Waleker v Ludwigsburgu rabi nastopno pravilo: Naj se — ad minimum — disponira po en spremen pri malih cerkvah na okroglo 200—300 m^3 ; pri srednje velikih na c. 300 m^3 ; pri velikih cerkvah pa na c. 400—500 m^3 . Manj spremenov v dispozicijo sprejeti ni varno; po smotru in razpoložnih gmotnih sredstvih pa se število more nekoliko pomnožiti. — Pridenem takoj še važno pripombo, da široke menzure piščali, močan sapni pritisk ter ostrina intonacije zelo veliko izdajo; da bi pa orgle tako sestavljene bile prava „Brüllorgel“, katera bi pač ugajala Turkom ali Kafrom, ne pa muzikalno-olikanemu okusu in tudi ne liturgičnim zahtevam.²⁾ „Nur wo Zartes sich mit Starkem paart, da gibt es einen guten Klang“, velja tudi pri orglah, in skrbeti je torej tudi za zadostno število raznobarvenih nežnih spremenov, ki pa seveda ne izdajo mnogo v moči, pač pa lepo zgoste glas.

Ljubljanska stolna cerkev ima (s kupolo vred) okroglo 14.500 m^3 vsebine. Ako za normal sprejmemo najmanjšo Waleker-jevo nastavo za večje cerkve, to je na vsakih 400 m^3 po en spremen, potem bi bilo potrebno število spremenov za nove stolne orgle $14.500 : 400 = 36$ spremenov (ad minimum).³⁾ (Dalje prih.)

¹⁾ Kako se je kalkantu v njem godilo, ako se je po nepriliki vrv utrgala ali snela, to bo vedel še danes povedati stari Habič, ki je to izkusil.

²⁾ Že starodavni Guidon Aretinski — kdo ga ne pozna? — je rekel (Regulae rythmiceae, ap. Hermesdorff, Micrologus Guidonis, str. 11):

„Caeterum tonantis vocis si laudent acumina, superabit philomelan vel vocalis asina.“

³⁾ V moči glasu res prekosi slavčka rigajoči osel, a ne v njega lepoti. — Naj bodo orgle tudi mogočne, a ne kričeče!

⁴⁾ Ko sem bil svoj spis že davno oddal sl. uredništvu, je priobčil ratisbonski časopis „Fl. Bl. f. K. M.“ 1905 str. 150 slovitoga orglarja Steinmeyer-ja (Öttingen, Bavarsko) tabelo glede potrebne velikosti orgel. Pri kubični vsebini cerkve 15.000 m^3 predlaga on 40 spremenov, kar se prav dobro vjema z mojim nasvetovanim številom.

Spomini na Sekovo.

(Piše Fr. Ferjančič.)

(Dalje).

Oglejmo si sedaj v naglici še, česa smo se učili pri kurzu. V štirih dneh se sicer res noben predmet ne more obravnati posebno temeljito, vendar bo vsakdo izmed udeležencev sekovskega kurza z veseljem priznal, da je tudi v tem kratkem času veliko pridobil.

Podučevala sta nas dva na cerkvenoglasbenem polju dobro znana moža, namreč P. Vivell in P. Horn. Prvi nas je učil koralnega petja, drugi pa koralne harmonizacije.

P. Celestin Vivell, rojen v Wolfachu na Badenskem 21. oktobra 1846, je sicer na videz zelo preprost in skromen menih, a v koralnem vprašanju je jako temeljito izveden. Dokaz temu je njegova knjiga „Der gregorianische Gesang. Eine Studie über die Echtheit seiner Tradition“. Kako izkuša priti koralnemu vprašanju do dna, izprevideli smo lahko tudi iz njegovih pismenih študij, ki nam jih je pokazal. Za eno samo koralno mesto je včasih iz raznovrstnih kodeksov napisal vse polno variant, drugo poleg druge, da bi mogel tako spoznati pristnost koralne melodije. Brez dvoma ga je stalo to veliko truda in časa. V graški „Gregorianische Rundschau“ objavlja sedaj že dlje časa učeno študijo o „kvilizmu“. Ta veččak na koralnem polju torej je blage volje tudi nas sprejel za nekaj dni v svojo šolo.

Ker si je mislil, da smo v koralni teoriji že dovolj izveščani, in pa zaradi piclega časa, se ni izpuščal v teoretična razpravljanja, pač pa nam je hotel praktično pokazati, kako se poje koral po tradicionalnem načinu. Vmes seveda je vpletel mnogo koristnih nauk in nasvetov. Pričeli smo z najpriprostejšimi koralnimi spevi iz solesmeskega „Officium pro defunctis“; polagoma pa smo prehajali k vedno težjim in bogatejšim koralnim napevom. Pri tem pa je bil g. P. Vivell jako natančen. Najprvo je sam zapel vsak posamezen odstavek; našo — že itak majhno — četo je razdelil v dva oddelka; vsak odderek je moral za njim posamezno zapeti oni odstavek, včasih tudi po večkrat, in še le potem smo ponovili isti odstavek vsi skupaj. Pri tem je posebno poudarjal, kako važno je pri koralnem petju pravilno izgovarjanje samoglasnikov. Zlasti pri samoglasniku „a“ je hotel, da se usta široko odpró. Isto zahteva tudi Birkle v svojem katekizmu, ko pravi, da pri vokalu „a“ je treba usta odpreti za širokost dveh prstov. Kot veliko napako je zaznamoval, ako se izpreminja lega ust, med tem ko se dlje časa poje na enem in istem samoglasniku; na ta način nastane pogostoma iz „i“ nekaj „e“, ali iz „a“ nekaj „o“, kar se lahko pogostoma sliši pri petju. Soglasnike pa je treba — kakor sploh pri petju — tako zlasti tudi pri koralnem petju izgovarjati ostro in določno. Gledé ritma se glasi splošno pravilo, da imajo posamezne note enako veljavo in da se torej v obče pojó enako dolgo. S tem pa ni rečeno, da mora biti koralno petje podobno enakomernemu, dolgočasnemu žaganju. Vzemi v roke kako solesmesko koralno izdajo in videl boš, kako je tudi gledé ritma odprto

koralistu precej široko polje. Premnogokrat najdeš na enem zlogu po dve ali tri note, na eni in isti stopinji tesno postavljene drugo poleg druge; to so tako imenovane distrophe in tristrophe; oni toni imajo veljavo dveh, oziroma treh dob. Nadalje opaziš v solesmeskih izdajah poleg mnogih not postavljene pike; one pike značijo, da se dotične note pojó približno še enkrat tako dolgo, kakor note brez pik. V vaticanski izdaji so sicer te pike opustili, ali ne dá se tajiti, da ravno te pike v solesmeskih izdajah pevcem zelo olajšujejo pravilno pevanje koral. So pa te pike zopet dokaz, da v tradicionalnem koralu tudi gledé ritma ni one suhoparne enakomernosti, kakor si morda kdo misli. Sploh velja pravilo, da se note pred pavzo nekoliko zategnejo; zlasti velja to še o onih notah, s katerimi se skonča kaka melodija ali posamezen odstavek melodije. Pri silabičnih spevih, to je pri takih, pri katerih pridejo na posamezne zloge tudi posamezne note, se prične „ritardando“ na zadnjem poudarjenem zlogu. Ako je na zadnjem zlogu notna skupina, se ta skupina nekoliko zategne. Z eno besedo: pred sklepom se zadnji motiv vselej nekoliko zategne. In to je čisto naravno. Ako kdo naglo hiti po poti, se ne bo kar naenkrat ustavil, temveč najprej bo nekoliko počasneje korakal in potem šele bo popolnoma obstal. Taka je tudi v petju.

Da je pa koralno petje lepo, je treba posebno pozornost obračati na pravilni akcent ali povdarek. Že pri posameznih besedah bi bilo silno naplačno, ako bi kdo v petju poudarjal nenaglašene zloge; koralist mora dobro paziti na besedni ali tonični akcent. Potem pa tudi v stavku niso vse besede enako važne; pevec se mora torej ozirati tudi na tako imenovani logični akcent, t. j. najvažnejšo besedo v stavku mora tudi v petju najbolj povdarjati. Preden začne torej koralist peti, naj dobro preudari besedilo. Nihče pa naj ne poje koral s premočnim glasom, kajti ako že začne kdo peti s polnim glasom, mu bo težko pravilno izražati besedni in logični akcent; še težje pa mu bo izražati „crescendo“ in „decrecendo“, katero igra tudi v koralnem petju silno imenitno vlogo. Dà, ako se v koralu ne pazi na dinamiko, postane petje dolgočasno, suhoparno. Pred vsem pa je P. Vivell priporočal, naj se poje koral kolikor mogoče „legato“, zoper katero pravilo se silno velikokrat greši. Da se dodobra izpozna tok koralne melodije in se lažje vidi, kaj spada skupaj, je rekel, da je velikokrat koristno, ako se ne prične takoj peti s pravim besedilom, temveč morebiti z besedico „la“.

Ker se ta ali oni boji morda najbolj dolgih notnih skupin, omenjam še pri tej priliki, kako se je v tem oziru izrazil P. Vivell. Rekel je, da je veliko težje pravilno peti silabične koralne speve, pri katerih pridejo na posamezne zloge tudi posamezne note, kakor pa tako imenovane melismatične speve, ki so okrašeni z bogatimi notnimi skupinami. Kdor dobro poje silabične koralne speve, takemu je po besedah P. Vivella častitati in ni se mu bati dolgih notnih skupin, ker jih bo pel še lažje in boljše.

Gledé poučevanja v koralnem petju je P. Vivell nasvetoval, naj pevodja vsak koralni spev oziroma odstavek najprvo sam pravilno zapoje, pevci pa naj takrat poslušajo; a potem, ko pevci pojó, naj je sam tiho in naj pazno posluša, da spozna napake.

Da bi nas še bolj navdušil za koral, opozarjal nas je P. Vivell tudi na posamezne koralne speve ter nam jih kazal z umetniškega stališča, n. pr. kako lepo se izraža v njih navdušeno veselje, ali kako so nekateri ofertoriji nekako dramatičnega značaja, kakor n. pr. ofertorij za 12. nedeljo po bin-koštih „Precatus est Moyses“. Tako smo čedalje bolj spoznavali tudi no-tranjo vrednost koralnih spevov ter se učili ceniti koral kot pravi umotvor.
(Konec prih.)

Dopisi.

Dunaj, meseca marca 1906. (Cerkvenoglasbeno poročilo.) — Ideal prave cerkvene glasbe tvorita dva momenta: dovršenost v umetniškem in pravilnost v liturgičnem oziru. Noben izmed teh dveh momentov ni malenkosten, vendar zadnji gotovo važnejši. Vsled raznih ovir se ta ideal v popolnem obsegu mnogokje ne da kar tako hitro doseči. A nekaj je pa le povsod — tudi pri najskromnejših razmerah — mogoče, in to je resna volja, resno stremljenje in prizadevanje za uresničenje tega prelepega ideala.

Ni težko opaziti, kje se nahaja taka resna volja, kje so merodajni faktorji, *rectores ecclesiae* in pevovodje vneti za cecilijanski ideal. Ta resna volja se kaže najprvo pri izbiranju latinskih maš, ki naj se v cerkvi pejo, in pri izbiranju cerkvenih muzikalij sploh. Kaže se nadalje v tem, če se goji koralno petje ali ne; ta resna volja se pokaže v nekaj letih, ko izide celotna vatikanska izdaja, tudi v tem, kakšen koral se bo tuintam peval, ali iz nove vatikanske ali še vedno iz stare Pustetove izdaje. Ravnotako vidimo resno voljo, urediti cerkveno petje in glasbo po določbah sv. Cerkve, pri pevanju rezponzorijev, če se pejo koralno, bodi si enoglasno bodi si večglasno, ali če je še vedno v rabi ona neprimerna šablona, ki se posebno pri prefaciji nikakor ne strinja z mašnikovim petjem:

A - - - men.
Et cum Spiritu tu - o.
Habemus ad Do - mi-num.
Dignum et ju - stum est.

Dober znak za resno prizadevanje, uravnati cerkveno glasbo liturgičnemu času primerno, je ono razločevanje med izvajanjem instrumentalne in vokalne glasbe. Dober znak je nadalje red, ki vlada na cerkvenem koru in vedenje cerkvenega zbora s pevovodjo vred. In sledujoč se javlja resna volja, kjer je je kaj, že pri pevskih vajah, če se na te obrača potrebna pozornost, če se tem posveča dovolj truda in časa. —

Če obrnemo ravnokar povedano na sedanje cerkveno-glasbene dunajske razmere, moramo z žalostnim srem priznati, da je tukajšnja cerkvena glasba večinoma še precej oddaljena od ceciljanskega umetniško-liturgičnega ideala. Nočem, pa tudi ne morem se spuščati v to, koliko so na posameznih korih več ali manj slabe gnotne razmere krive, da glasba v umetniškem oziru ne more napredovati. V umetniškem oziru inponirajmo vsaj z dobro voljo! Toda kar se pa liturgične strani tiče, na vsak način primanjkuje, zelo primanjkuje dobre volje. Kori, na katerih se vrši cerkvena glasba umetniško-fino in obenem liturgično pravilno, so le izjeme; a zato vsa čast jim.

Repertoar dunajske cerkvene glasbe je kakor mnogoštevilen tako tudi jako bujen. Nad sto skladateljev je zastopanih z latinskimi mašami: še več je onih, od kojih se pejo vloge (gradualia, ofertoriji) in razni himni. V zelo mnogih cerkvah se pejo: Mozart, Haydn, Schubert

Kempter, Führer, Gruber, Horak, Brosig, Schöpf, Bibl, Filke in Stehle. Manj se pojo: Witt, Mitterer, Habert in kar je strožjih ceciljancev. Med vrsto navadnih avtorjev prikljuje na dan v nedoločeni obrokli tudi nenavadni, nekatere cerkveno-glasbene redkosti: Beethoven (Missa in C), Weber (Es), Cherubini (A), Bruckner (A mol), Tinel (E mol), Kreutzer, Mehul, Fux, Leopold I., Liszt (Missa choralis, ki pa ni koralna, ampak zelo moderna,) in da imenujem še enega znanca: P. Hartmann.

Tudi stara klasična cerkvena polifonija se goji, pa le v malo cerkvah. Najbolj marljiva sta v tem oziru zbora dominikanske in votivne cerkve, delavni pa tudi zbori: dvorne kapele, cerkve „am Hof“ in v Gersthofu. Lansko leto so se izvajale pri dominikancih: Palestrinova Missa Brevis (dvakrat), po enkrat pa od istega skladatelja: Missa Papae Marcelli, Anertrjeva Missa VIII. toni in Lassova „Puisque j'ay perdu“. V votivni cerkvi: Galuppijeva (dvakrat), Bernabejeva (dvakrat), Vittorijeva v Es enkrat in še nekaj himnov na veliki petek. V dvorni kapeli so peli enkrat Palestrinovo mašo „Iste Confessor“, v cerkvi „am Hof“ Palestrinovo „Aeterna Christi munera“ v Gersthofu Lottijevo v Es in nekaj Gallusovih motetov.

Koral se peje — seveda le v malo cerkvah — do sedaj še iz medicijske, oziroma regensburške izdaje; tradicionalni se še ne sliši nikjer. Pač pa namerava stolni kapelnik Weirich pričeti takoj z novim, ko bodo knjige na razpolago. Zdaj pojo v stolnici sv. Štefana introite in komunije figuralno in prav vzorno. — V dvorni kapeli, kjer se sicer ne peje koral, se peje vendar dvakrat na leto koralna maša in sicer enkrat v adventu in enkrat v postu. Istotako še v nekaterih drugih cerkvah.

Pri sv. Mihaelu je petje nekoliko manj cerkveno, odkar je na dr. Jos. Čerinovo mesto prišel drug regens chori. Razmere so žal tako naneste, da je naš rojak, g. dr. Čerin vzel slovo od šentmihelskega kora in deluje zdaj kot vojaški kapelnik pri e. in kr. infant. regimentu št. 6 na Dunaju. Še letos sponlaži se preseli v Budapešto, ker bo polk tje prestavljen. — Kdor je kedaj videl marljivost dr. Čerina kot cerkvenega pevovalca in opazoval njegovo strogo liturgično smer, mora le obžalovati, da je ceciljansko polje izgubilo tako izvrstno moč in oporo.

K sklepu naj še omenim cerkvenega petja dunajskih Slovencev. Dunajski Slovenci so namreč toliko srečni, da imajo vsako drugo nedeljo v mesecu v cerkvi sv. Antona (XV. okraj) popoldansko slovensko službo Božjo, pridigo in litanije z blagoslovom. Pri teh priložnostih peje navadno ženski zbor slov. kat. izobraževalnega društva „Straža“, kateri zbor podprejo semtertje tudi gg. visokošolci Daničarji s svojimi moškimi glasovi. Pojejo se razne pesmi in himne iz Ljudske pesmarice in iz Cecilije. Litanije lavretanske, presv. Sreca in presv. Imena Jezusovega se tudi večkrat pojo. Blagoslov je skoro vedno po rimskem obrodu.

Toliko za danes. Ko se nabere zopet kaj zanimivega, se hočem še oglasiti. S. P.

Iz Djakova. (Zavarovanje organistov.) — Oziraje se na dopis iz Celja v 3. številki t. l. v „Cerkvenem Glasbeniku“, ki se bavi s pokojninami organistov, si dovoljuje pisec teh vrstic na gospoda urednika staviti prošnjo, da blagovoli sprejeti naslednji članek, če tudi je izven njegovega okrožja ter ga priobčiti.

Kakor se poroča iz državne zbornice, je zavarovanje privatnih uslužbencev sprejeto; treba je le še najvišjega potrjenja in zakon stopi v veljavo sigurno že to leto. Med zavarovance pripadajo, oziroma se bode možno zavarovati, ne glede na razliko stanov vsakomur, ki ima 600 K stalne letne plače v denarju in ki stanuje trajno v domačem kraju. Da so brez dvoma med temi tudi organisti, je istina. Pač pa nastane važno vprašanje in sicer: koliko je organistov na Kranjskem, Štajerskem i Koroškem, ki imajo stalne plače 600 K? Smelo trdim, da med 50 timi jih je le 15; pripomnim pa, da se med plačo žitna bira, ki je skoro itak povsod prosta, ne bode jemala v poštev, temveč le samo plača v novcih. Kateri so tedaj tako srečni, da imajo stalno 600 K, so zagotovljeni, da jih novi zakon vsprejme v svoje okrilje, — a kaj pa z drugimi reveži, ki ne dobivajo te plače? Za te je pa sveta dolžnost preč. župnih ali kuracijskih uradov, kjeršizebodi, da rabijo organista, da sedaj pristopijo na pomoč bednemu stanu s tem, da takoj uredijo vsi dotični p. n. župni uradi, kjer služba ne dosega 600 K, da uredijo in povišajo na 600 K, da morejo potem vsi pristopiti k zavarovanju, ker skrajni čas je nastopil, da se plače najbolj potrebnih cerkvenih služabnikov-orga-

uistov regulirajo. Vsaka župna ali kuracijska cerkev ima gotovo toliko letnih dohodkov,¹⁾ da more to malo svoto (ako bi ne hoteli farani ali občina) prispevati k zboljšanju plač; saj vendar mladi dečko kot organist prične orati ledino cerkvene glasbe in se muči dalje, da ga naposled dohiti starost in ko mu je nemogoče več opravljati svojo službo, kam hoče iti tedaj? Pri svoji borni plači, še posebno če je oženjen, si ne more nič prištediti. Ali naj hodi od hiše do hiše? Ne, prečasten je bil njegov posel. Tedaj edina pomoč je v tem, ako si zavarovan. Sedaj je čas, sedaj so duri odprte in sedaj gg. tovariši organisti, ne držite križema rok, ampak pričnite z agitacijami drug pri drugem in vedno širje, ter si nagnite vse moči in prosite, da Vam preč. župni uradi stopijo na pomoč s tem, da Vam plačo poboljšajo do 600 K potem ste preskrbljeni za vedno in ne samo Vi, ampak tudi Vaši nasledniki. Dobro in umestno bi bilo, ako bi se zbrale deputacije in šle k presvetlemu gospodu knezu in škofu prosit, da tudi preč. knezoškofjski ordinariat vpliva na podrejene mu župne urade, da poboljšajo plače, ker ako se to ne bode uredilo sedaj, potem smo pač zopet izgubljeni Bog vé za koliko let. Gospod dopisnik Bervar pravi v svojih vrsticah: Ako nas država ne bode pri pokojnini v pošteve jemala, bode „Podporno društvo organistov“ priredilo protestne shode in sicer v Celju, Ljubljani, Gorici in Mariboru, na kojih se bode sklenilo, da hočemo na državna vrata trkati toliko časa, da se nam radi pokojnine odpro. Dobro, bodite pa uverjeni, da država sama ne bode organistom nikdar pokojnine pripoznala. Pokojni gosp. državni poslanec Žičkar je pred dvema letoma o tej zadevi osebno govoril z gosp. ministerskim predsednikom. A odgovor je bil: Organisti so cerkveni služabniki, naj tudi cerkev zanje skrbi; sploh pa gosp. minister niti ni vedel, kakšni ljudje smo to in kaj da delamo. Tako je! Tako bi se tudi zdaj reklo in se bode v prihodnje.

V tem slučaju, ako se povsod plače regulirajo, da more vsakdo pristopiti k zavarovanju, je napredek cerkvene glasbe zagotovljen; ker v nadi, da je preskrbljen tudi za stara leta, se bode vsak glasbenik svojemu stanu popolnoma posvetil in bode tudi lažje in z veseljem svoje dolžnosti izpolnjeval, ker mu ne bo treba skrbeti, kje bode postrani še kaj zastlužil, ali sploh drugo boljše službo našel, da bi lažje sebe in svojo družino preživel.

Prijatelji in v to poklicani faktorji, pokažite se sedaj, da ljubite cerkveno glasbo in da ste s tem tudi naklonjeni pomagati gmotno istim, ki jo izvajajo, in to so: organisti.

Ako ustrezno, preč. gospod urednik, prihodnjič kaj več o hrvatski cerkveni glasbi. (Gotovo bode zanimalo naše čitatelje. Zato se iskreno priporočamo. Urednik.) **Studenčan.**

Razne reči.

— Predavanja o cerkveni glasbi na vseučiliščih. Na Dunaju je v zimskem tečaju 1905/06 predaval prof. dr. G. Adler o glasbenih slogih, med temi tudi o gregorianskem koralu. V glasbenem zgodovinskem zavodu se je študiral po dr. P. Wagnerjevi knjigi „Neumenkunde“, in v pojasnjevanje, deloma v dopolnilo nevmskih študij se je rabila „Paleographie musicale“, izdana od solesmeških benediktincev. Dr. Mantuani je nadaljeval in končal svoje predavanje o katoliški liturgiji.

— V Pragi je predaval prof. dr. Rietsch o gregorianskem koralu. V Freiburgu (Švica) pa prof. dr. P. Wagner o zgodovinskem oblikoslovju gregorijanskega koralu in o sestavu cerkvene glasbe po papeževem „motu proprio“. V glasbenem seminarju so se vršile kritične vaje na podlagi liturgičnih knjig.

— Čast. gosp. Frančišek Ferjančič, marljivi naš sotrudnik, je dal na svetlo 9 moških zborov, ki so namenjeni zlasti izobraževalnim društvom. Priporočamo jih pevskim zborom, ker skladbe imajo živahen vzlet in se bodo ob raznih prilikah izvrstno s pridom in efektom rabile. Cena v Katoliški bukvarni 2-20 K. — Sploh se Katoliška bukvarna zadnji čas hvalevredno trudi, da bi postregla našim glasbenikom čim najhitreje in ima vse skladbe, katere naš list pohvalno omenja, na razpolago.

¹⁾ Gospod dopisnik živi v tej misli, da imajo naše cerkve kdove koliko razpoložljivega imetja, kar pa ni res. (Urednik.)

Današnjemu listu je pridejana 4. štev. priloga.

Odgovorni urednik lista **dr. Andrej Karlin**. — Odgovorni urednik glasb. priloge **Anton Foerster**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiskala Zadružna tiskarna v Ljubljani.